

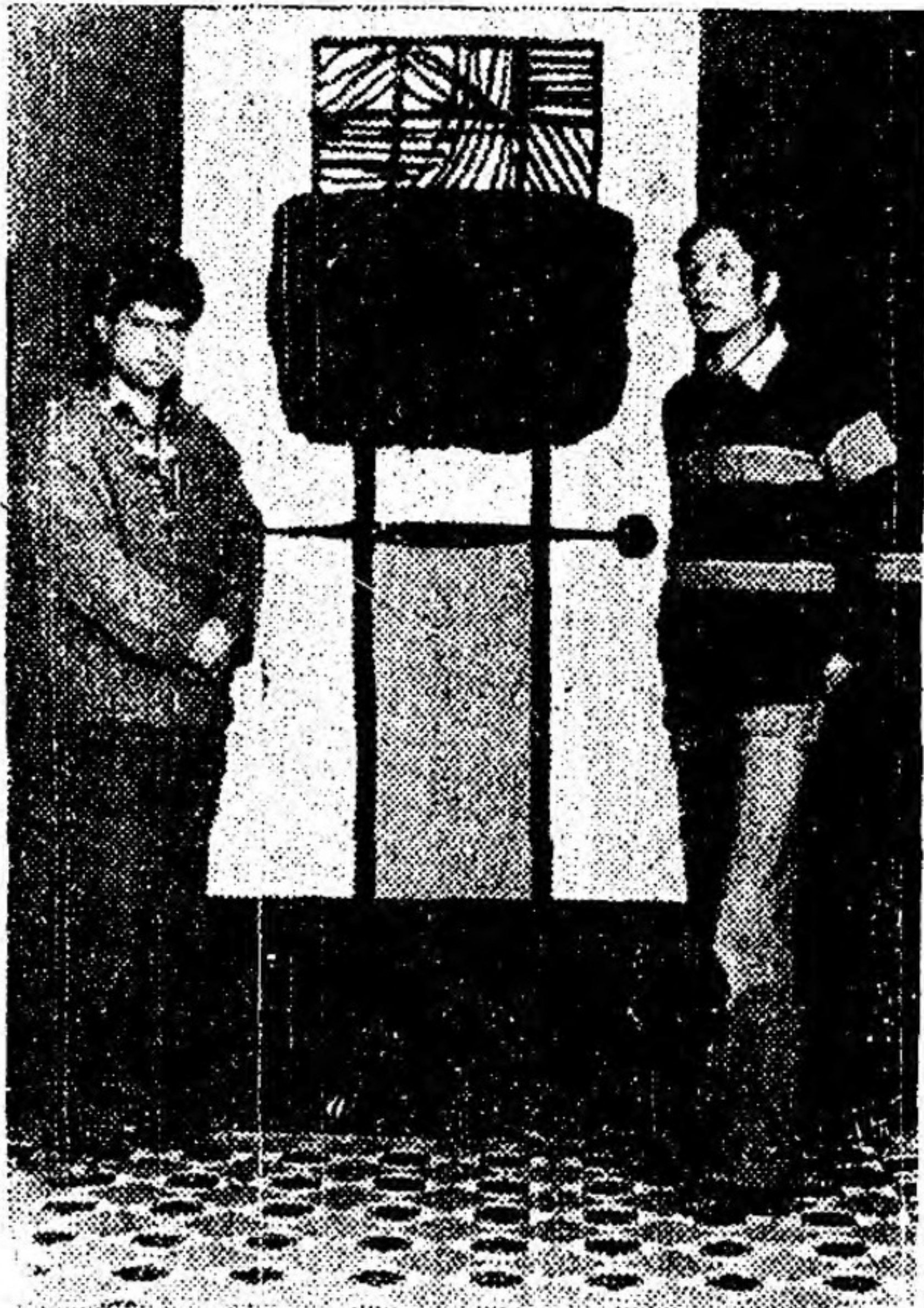

בטריכת
חנה
נובח

כוכבים ולילות

שטיחים, שטיחים

מאת זאב רב-נוף

קלמן שמי ומשה שק

קלמן שמי ומשה שק (מכאן בעצם שין-שין) עושים שטיחים שהם יצירות אמנות והם עושים זאת בשיטה שהם מיילדיה. הדבר נולד אצל קלמן בקיבוץ כרכיה. הוא ישב שם על תקן מורכב - בחלקו פסל ובחלקו עובד במפעל שטיחי-לבד מקיר לקיר, שטיחי-לבד יפים, אלגנטיים והלקים, בי-צבע אחד. לקלמן היו רעיונות. הוא הזמין את ידידו וחברו הטוב זה שנים רבות, אף הוא פסל, משה שק מקיבוץ בית-נר, ו-תוך כדי עשיית שטיחים מקיר לקיר הם מצאו להם פורקן אמ-נותי, שיש בו היבטים מורכבים ומשונים.

כספר קלמן: "אם מדובר בפרו-פורציות, הרי 95 אחוז של העבור דה שלנו הם עבודה אמנותית, עבודת-יד. תחילה אנחנו מבינים לנו בדים בגוונים שונים, אם תרצה, זו מעין פאלטה של צייר, אם כי הפאלטה שלנו מוגבלת הרבה יותר משל מי שעוסקו בצבעים הנזילים. אחר כך בא הביצוע של הרעיון של הצייר, על כל מרכיביו, עליידי גזירה והדבקה. מובן שתחילה יש סקרי צה, אם כי לא תמיד אנחנו נא-כנים לרעיון המקורי. הכל מת-בעל בשעת הביצוע. רק אחר-כך, כשהשטיח מוכן, באה מכונת ה-סינים הסינתטיים והיא משלימה את המשת האחרונים החסרים. אנחנו גם יודעים לכונן את המכונה לצרכים שלנו - הלוי מה, אנו רוצים, "שר או קו זיגוג, סימט-רזה של צורות או, "א-סימטרית".

עד כה יצרו השניים 150 שטי-ים והם כעיקרים אותם, מטעם זברת, "בת-שבע" לאומנויות, בי-זועדון, "צוותא" בתל-אביב. אומר: וזאת? השטיחים של קלמן ומשה יועדו להיות תלויים על הקיר, הם בעצם תמונות לכל דבר, עם "שין, עם סגנון, עם איזון ועם גבע, פרט לכך שתמונות אלה צבועות בלבד. הם מושפעים מה- "גמים העממיים של השטיחים, אך תמצא כאן מיני גושים ו-זחורות שאזה מוצא אצל צי-ים: טראומות של השואה, הו-יקה לחירות, מעין, "מינשריב" ל-טוהר הסביבה, לחיים יפים ובי-ריאים יותר ועוד. הבעיה היא, כך נדמה לי, שאלה הרוכשים את השטיחים (כל שטיח תחום, בתמונה לכל דבר), יצטרכו ל-ארגן את ביתם במיוחד, משום שקשה להאר תליית יצירת מעין זו על פני שלא נוצר לבד מלי

מיוחדת, יחס אישי לגמרי לחמ-רים ולאמנות, החל בעץ וכלה בפוליאסטר.

שניהם הציגו בתערוכות יחיד ובתערוכות קיבוציות. הם לא זכו לסיפוק ולא הצליחו לשבור מוסכמות. מספר משה: "הקיבוץ רצה להנציח את החברים שנפ-טרו, להקים אנדרטה לאלה שנפלו ולא לה שמתו ממחלות. כיצד ב-נים אנדרטה, מעורבת שכוונ-הגשת תכנית, מצאתי פתרון. קיר במין דכו"אבן יצוקה, מעין דף תמונה מתוך הדשא, ועליו כתובת - אשר יכול היה להיות, החברים לא קיבלו רעיון זה. מה שהוקם - ולא עליידי - הוא לוחם הנתמך עליידי הברוו".

השניים, ככל הנראה, מתורגי-לים היטב לעבוד כצוות. הם משלימים זה את זה והוויכוחים ביניהם רק מעטירים אותם. כיום הם מחפשים פתרונות אמנותיים במסגרת טכניקה חדשה, בלתי מקובלת. הם בעצם מפסלים ב-שטיחים. בתוך זה הם מחפשים את עצמם, את זהותם. מה שמרי-שים אותי יותר מכל הוא שיש להם הרבה סבלנות; נדמה לי שהם אומרים לעצמם: שלח לחי-בך על פני המים. ובינתיים? "אתה יודע כמה עולה היום שטיח "שלוני"? שואל אותי קלמן. אל-פיים לירות, מזה אלף לירות הם הוצאות..."

כתחילה, בגדלם דומים השטיחים לטריפטיונים, לגובלונים, כמעט ל-פרסקו, וכשהם תלויים על הקיר, הם משתלטים עליו, כמובן.

"זה הכל שאלה של השקפה", אומר משה. "מי היה חולם פעם שיתלו על הקירות ציורים זה בצד זה, קיר מלא וגדושי, כפי שהיו לים כיום? פעם סברו שיש להשי-איר את המרחב פתוח ובמקום כלשהו לתלות תמונה אחת דומי-נאטנת, בולטת. גם לשטיחי-קיר שכאלה צריך להתרגל".

קלמן הוא בן 39, יליד ארגני-טינה, למד שם פיסול בקרמיקה אצל ליברו באדי, עלה לארץ ב-1961 הצטרף מיד לקיבוץ כר-מיה. משה הוא בן 40, נולד ב-זאמושקי שבפולין, עלה לארץ עם הוריו בשנת 1948, היה בת-נועת השומר הצעיר, בנח"ל, אחר כך בקיבוץ בית-נר. "אני מפסל מאז שאני זוכר את עצמי", הוא אומר. "למדת ב, בצלאל, ועובתי-ההלשתי שזה לא בשבילי. לא יכולתי ללמוד שם כלום. המד-שכתי לסכל, כמעט בכל מיני-ההורר".

גם קלמן המשיך לפסל, דרכי-הם נפגשו אצל אותו אשף-פיסול המוזר מעין-הוד, רודי להמן (ש-נפטר לפני כחודש). אצלו בילו (כרבים אחרים לפניהם), כשבוע שנים, רודי להמן לימד אותם, ו-הי מזה, הוא הפיח בהם רוח